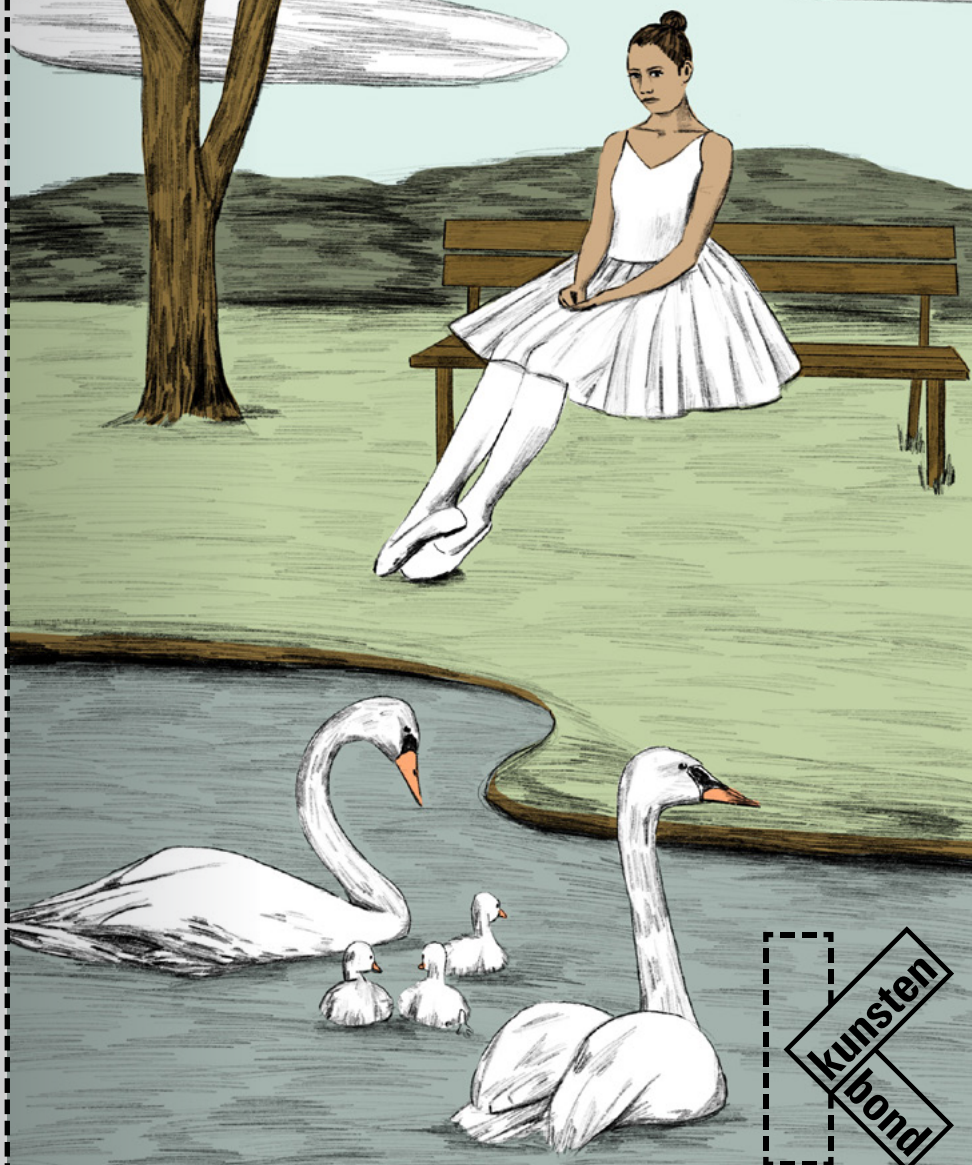

#bezingeving

Bezinning en zingeving binnen de culturele en creatieve sector in coronatijd

Inhoudsopgave

2

Voorwoord

4

**De Chaos van 2020
gaat niet door**

7

Bezinning

14

Zingeving

22

Actielijst

Voorwoord

Beste Kamerleden, beste lezer,

Toen het kabinet op 6 oktober opriep tot bezinning herkenden wij die behoefte. De mensen bij de Kunstenbond zijn, net als politici, dag en nacht bezig met de acute ontwikkelingen om de gevolgen van het coronavirus op te vangen. Tijd voor reflectie is er nauwelijks, de actualiteit is dringend.

Dit staat in contrast met een deel van onze achterban, de werkenden in de cultuursector die al acht maanden zonder perspectief thuis zitten.

We hebben de afgelopen tijd goed samengewerkt. Met de Creatieve Coalitie vertegenwoordigen we meer dan 40 beroepsverenigingen en meer dan 50.000 werkenden. De dialoog tussen politiek en sociale partners is constructiever en productiever dan ooit. Er wordt naar onze verhalen geluisterd en het belang van cultuur staat op de agenda.

Met serieuze steunpakketten kan de cultuursector een doorstart maken.

Daar zijn we blij mee. De crux is nu eens niet de hoeveelheid geld die het kabinet beschikbaar stelt, maar de keuzes die gemaakt worden bij de verdeling ervan. Infrastructuur wordt boven mensen geplaatst, en dat moet echt andersom.

Wij kunnen het niet beter verwoorden dan minister Van Engelshoven doet in haar Kamerbrief: "Het tweede steunpakket is bedoeld om makers zoveel mogelijk aan het werk te helpen en te houden. Zodat er in Nederland ook na de crisis een sterke en trotse culturele en creatieve sector staat."

Door de manier waarop de afgelopen maanden noodsteun verleend is, ontstaat er een diepe kloof tussen grote en kleine ondernemingen, tussen vaste werknemers en mensen die flexibel inzetbaar zijn. Juist onze sector drijft op kleine ondernemers en flexibiliteit.

Kunstenaars en ondernemende creatieve professionals hebben middelen nodig om te leven en hun

beroepspraktijk aan te passen. Flexibele arbeidsrelaties worden al sinds de bezuinigingen van Rutte I veelvuldig en dankbaar ingezet om de sector draaiende te houden. Ook werken er in onze sector veel schijnzelfstandigen en mensen die verloond worden. Deze mensen vallen nu veelal tussen wal en schip.

Veel werkenden zijn teruggevallen naar bijstandsniveau. Al acht maanden putten ze hun reserves uit. Geldzorgen leiden vervolgens tot psychische problemen. Kredieten worden afgesloten om de hypotheek te betalen. Noodzakelijke keuzes die nog jarenlang impact hebben op het welzijn van mensen en de continuïteit van de sector.

Het bereiken van mensen via instellingen en bedrijven "trickle down" werkt niet. We moeten het omdraaien: "trickle up"! Zorg dat creatieve professionals direct aanspraak kunnen maken op middelen uit het steunpakket. Zorg dat generieke noodsteun beter aansluit bij onze sector. Eenmanszaken ontvangen

praktisch geen compensatie voor hun lasten. Inkomens en werkgelegenheid op peil houden via de NOW schiet tekort als 60% freelancer is.

Met pijn in het hart zien wij een ramp zich binnen onze achterban voltrekken. Met een geselecteerd aantal verhalen en beelden illustreren we in deze bundel het verdriet en de onmacht van de werkenden in de cultuursector. En daarnaast bieden we inspiratie en oplossingen. Oplossingen die verder reiken dan omscholen en ander werk zoeken. Wij willen onze mooie sector in stand houden. En roepen op tot bezinning.

Bestuur en leden van de Kunstenbond

De Chaos van 2020 gaat niet door

Wat begon als een innovatief masterplan, liep uit op een absolute misère. Het Nieuw Utrechts Toneel (NUT) moest niet alleen haar voorstelling 'De Chaos van 2020' annuleren, maar zag vervolgens ook haar repetitiestudio's, decors en kantoor in vlammen op gaan.

Verloren werk leidt tot groot verdriet in de cultuursector. De bijzondere wendbaarheid van creatieve professionals biedt echter ook in de donkerste tijden hoop en inspiratie. Het verhaal van het NUT is tekenend.

Polls, polarisatie, racisme, narcisme, idealisme, klimaatontkenning, armoede, identiteitspolitiek, een allesvernietigend virus en de Amerikaanse presidentsverkiezingen... De Chaos van 2020 zou verschillende perspectieven bieden. Met één

theatervoorstelling stond het gezelschap klaar om gelijktijdig op drie verschillende locaties in Nederland én in Amerika te spelen. Na maanden van aanpassingen om te voldoen aan de overheidsrichtlijnen moest het gezelschap op 30 oktober definitief de stekker uit de productie trekken.

'Deze tijd brengt beperkingen met zich mee, waar het maakproces van 'De Chaos van 2020' onder heeft geleden. Voortdurende onzekerheid over hoe de dag en de maatregelen van morgen eruit zien, werken op afstand, sluiting van theaters, technische aanpassingen en meer: het leidt af van de focus en rust die zo belangrijk zijn in een repetitieproces. Ondanks inspanningen op de toppen van ieders kunnen, is het niet gelukt een voorstelling te maken die nu klaar is om te tonen aan ons publiek.'

'De Chaos van 2020' wordt niet verplaatst. De inhoud van de voorstelling leunt voor een groot deel op de actualiteit van onder andere de Amerikaanse verkiezingen.'

De ramp was compleet toen een week later het pand waar ze huishielden volledig in de as werd gelegd. De brand werd aangestoken door een groep minderjarigen die de consequenties van hun daden ongetwijfeld niet heeft kunnen overzien.

De gevolgen van de brand zijn niet louter desastreus. Het NUT voelt zich enorm gesteund door publiek, collega's, omwonenden, subsidiënten en de gemeente. Naast steunbetuigingen ontvangt het gezelschap ook donaties, bijvoorbeeld door middel van de crowdfunding die is opgezet door een trouwe fan.

'Het was al een jaar met heel veel hobbels, maar dit is een dreun van jewelste.'

Zakelijk leider
Jannet van Lange.

'En toch zal ook uit deze as iets nieuws en mooiers verreizen. Dat weet ik zeker.'

Artistiek leider
Greg Nottrot

Beroep: Hoboïste

Na 10 jaar als 'vaste' freelancer stond ik direct na het ingaan van de maatregelen op straat.

Na 10 jaar als 'vaste' freelancer bij een BIS-instelling, werd ik vrijwel direct na ingang van de corona-maatregelen 'ontslagen'. Collega orkestleden waarmee ik de afgelopen tien jaar zij aan zij speelde krijgen hun loon doorbetaald. Ook al mijn andere opdrachten werden gecancelld. Ik heb nog nooit zo lang niet opgetreden!

Als zzp'er kan ik maximaal een aanvulling tot het bestaansminimum krijgen. Maar omdat mijn partner meer verdient dan het bestaansminimum maak ik helemaal geen aanspraak op Tozo. Het maandinkomen van ons huishouden is sinds maart met ruim 40% gedaald, de vaste lasten zijn gelijk gebleven.

Afgelopen week had ik een live optreden voor nationale televisie.

Tienduizenden mensen keken ernaar, wat natuurlijk geweldig is. Maar omdat routine, conditie en de 'flow' van het regelmatig optreden ontbraken, was het loodzwaar. Van dat ene optreden hing nu opeens zo veel af! Het ontbreken van een vangnet na het invoeren van de corona-maatregelen heeft mijn gevoel van eigenwaarde flink doen dalen. De geldzorgen die daar bovenop komen maken de situatie voor mij onhoudbaar. Ik ben gedwongen me om te scholen en werk buiten de sector te zoeken. Het doet pijn dat, na bijna 20 jaar succes, uitgerekend mijn flexibele inzetbaarheid me de kop kost.

Ik voel me letterlijk waardeloos.

Anita Liemburg**Beroep:** Museumdocente en bestuursvoorzitter BRAM

Onze reserves raken op. Musea willen wel meewerken aan een oplossing, maar hun prioriteit ligt niet bij de museumdocent.

Museumdocenten en gidsen werken vaak als zzp'er, maar onze opdrachten verdwijnen nu wij geen grote groepen meer mogen rondleiden. De situatie verslechtert met de dag en de reserves raken op. Samen met de Museumvereniging onderzoeken we de mogelijkheid voor een calamiteitenpotje, om mensen aan het werk te houden en financieel te compenseren.

Musea willen meewerken, maar hebben domweg geen geld omdat de vaste lasten te zwaar op de organisatie drukken. De museumdocent valt daarmee buiten de boot terwijl er

juist door deze groep mensen de afgelopen jaren zo hard is gewerkt om kunst en musea voor iedereen toegankelijk te maken. Die inzet wordt nu teniet gedaan.

Linde Ex**Beroep:** Beeldend kunstenaar

Als net afgestudeerde valt alles stil en heb je geen kennis, connecties of ervaring voor alternatieve werkzaamheden.

In 2019 studeerde ik af aan de kunstacademie en won ik het George Verberg Stipendium. Als "veelbelovend talent" mocht ik dit jaar door Europa reizen om wetenschap en artistieke te combineren en een netwerk op te bouwen. Veel internationale plannen vielen helaas in het water.

Het is slechts één voorbeeld van wat er dit jaar bleef liggen. Mijn ontwikkeling als maker staat stil en ik ben minder ver dan ik had willen zijn. Andere kunstenaars die ook net zijn afgestudeerd delen deze zorgen. De

nieuwe lichting mist een podium. We willen het op eigen kracht doen, maar hebben hulp nodig om de tussentijd te kunnen overbruggen.

Ik zou best op andere manieren mijn kennis willen inzetten, maar kan nu niet naar plekken toe om de juiste mensen te leren kennen en financieel wordt het steeds spannender. Doordat ik het werkveld betreed tijdens de coronacrisis, heb ik nog helemaal geen netwerk opgebouwd waar ik op kan leunen. Ik zou willen lesgeven, maar ik mis de ervaring en de connecties.

Maarten Smids
Beroep: Decorbouwer

Producties worden uitgekleet en decorbouwers worden wegbezuinigd.

Mijn agenda is doorgaans een jaar vooruit gevuld met goed betaalde opdrachten voor grote producenten. Nu staat er bijna niets meer ingepland. Er worden weliswaar nog producties gemaakt, maar licht, geluid en decor eromheen worden veelal wegbezuinigd, evenals het bijkomende transport. Via de kleinere gezelschappen krijg ik wat klusjes aangeboden en de nodige mentale support. Met die

opdrachten hark ik nu met moeite nog een paar honderd euro bij elkaar. Van de grote partijen hoor ik weinig: "We bellen je als we meer weten", maar dat gebeurt dus niet en lopende producties worden intern opgepakt. Er is hier echt geen sprake van trickle down constructies.

Yara Alink
Beroep: Actrice

Als verloonde maak ik helemaal geen aanspraak op financiële steun.

Mijn getekende contract voor een productie van april tot en met juli is nooit ingegaan. Ik laat mij, net als veel andere acteurs, uitbetalen via een verloningsbedrijf. Ik maak hierdoor geen aanspraak op financiële steun, ik krijg geen WW vanwege de wekeneis en geen Tozo.

In de zomer kwam er een nieuw project op mijn pad, maar de financiën waren onzeker. De acteurs hebben samen met de vrije producent en de regisseur besloten om zelf allerlei fondsen en partijen aan te schrijven voor financiële support. We delen

verworven inkomsten eerlijk onderling.

Als opdrachtnemer hoop ik zo mijn eigen salaris bij elkaar te sprokkelen, maar of het lukt weet je van tevoren niet. Hiermee neem ik een groot financieel risico en ik en ik ben al door een deel van mijn buffer heen. Maar alternatieven zijn er niet.

Beroep: Operazangeres

Afgelopen voorjaar zou ik als soliste op tournee gaan met een groot operagezelschap uit de BIS. De productie werd verplaatst naar het najaar, maar ook dat bleek niet te kunnen. Er werd me gevraagd akkoord te gaan met een voorschot van twee voorstellingen om nog mee te kunnen doen in de cast van 2022. Dat is een financiële compensatie van 16% op het geheel. Ik voel me geïntimideerd en zie geen andere oplossing dan in te stemmen. Ondanks staatsteun worden contracten en afspraken niet nagekomen.

Ik word gedwongen een financiële compensatie van 16%. te accepteren, anders ben ik de opdracht volgend jaar helemaal kwijt.

Beroep: Dirigent en uitvoerend musicus

Als dirigent kan ik vanuit huis componeren, arrangeren, opnames bewerken en online produceren. Maar natuurlijk zou ik liever fysiek repeteren, veel muzikanten zeggen af en nieuwe musici stromen niet meer door.

Samen blijven repeteren is broodnodig om ons vak op niveau te houden.

Casper de Vries

Beroep: Programmeur en
artiestenvertegenwoordiger
Buitentheater

**Artiesten kunnen
niet leven van
maaksubsidies.
Na het maken
gaan ze pas
inkomen
genereren
door te spelen.**

Als festivalprogrammeur word ik overspoeld met ideeën voor nieuwe producties en maakprocessen in 2021. Maar ik ben op dit moment alleen maar bezig met het uitgestelde aanbod van 2020. Aan al die makers heb ik beloftes gedaan. Er is zoveel cultureel aanbod dat nooit ergens te zien zal zijn.

Imke van Herk

Beroep: Zzp'er in de kunsteducatie

**Door te
investeren in
de digitale
beroepspraktijk
van kunst-
docenten blijft
kunsteducatie
toegankelijk.**

Over het belang van kunsteducatie bestaat geen twijfel. Verbeeldingskracht en samenwerkingsvermogen zijn kernkwaliteiten voor succesvolle volwassenen van morgen. Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat het beoefenen van verschillende kunstvormen juist deze eigenschappen stimuleert. Toegang tot kunsteducatie geeft jongeren de mogelijkheid zichzelf tot kansrijke volwassenen te ontwikkelen. Omwille van volksgezondheid kiezen scholen en instellingen er nu te vaak voor om het aanbod van kunsteducatie op locatie te staken.

Directe investering in de beroepspraktijk van kunstdocenten is noodzakelijk om kunsteducatie toegankelijk te houden voor iedereen. Docenten hebben praktische middelen nodig om vanuit huis les te kunnen geven, maar ook training in hoe je dat digitaal aanpakt. Deze investering zorgt voor het voortbestaan en de toekomstbestendigheid van de beroepspraktijk van deze mensen. Het geeft een impuls aan de continuïteit en veerkracht van de branche.

Onlangs opende het Overleg Arbeidsvoorwaarden Kunsteducatie (OAK) een fonds van ruim tweehonderdduizend euro. Geld van en voor instellingen en hun docenten om de onderwijspraktijk te innoveren en te voldoen aan anderhalve meter maatstaven. Er werd gretig beroep op gedaan en het fonds is ruim overvraagd.

Het laat zien dat de docenten flexibel zijn en ondernemend genoeg van geest om hun praktijk om te vormen. Maar individuele zzp'ers maken geen aanspraak op dit geld van de instellingen, waar kunnen zij terecht?

**Met het
steunpakket
hebben
gemeenten de
kans om lokaal
aanbod een
noodzakelijke
impuls te geven.**

Beroep: Singer-songwriter
& stadstroubadour

Door cultuur nemen mensen deel aan de maatschappij.

In samenwerking met zorgcentra, ziekenhuizen en andere sectoren zou ik songs op maat willen maken. Deze kunnen als balkon-, voordeurserenade of online worden ingezet om ouderen en zieken een hart onder de riem te steken.

**Kunst kan
eenzaamheid
bestrijden.**

Beroep: Theaterdocent

Cultuur heeft een verbindende kracht.

Ik zou samen met andere theaterdocenten een maatschappelijk theateraal product voor scholen willen opzetten om jongeren met kunst maatschappelijk betrokken te maken.

**Geef kunstenaars de
kans van
maatschappelijk
belang te zijn.**

Beroep: Musicus

Met andere freelancers wil ik mij verenigen en nieuwe richtingen ontwikkelen. Muziekbeleving voor ouderen staat voor mij centraal.

Door een nieuwe richting in te slaan kan ik met mijn muziek een nieuwe doelgroep bereiken.

Beroep: Regisseur

Door samen te werken met andere opera organisaties en met extra financiële input is het mogelijk projecten in de toekomst digitaal op te zetten. Zo kunnen we blijven maken en doorwerken.

**Als regisseur vind
ik het belangrijk om
de makers en
uitvoerenden aan
het werk te houden.**

Beroep: Artistiek leider
academie voor beeldvorming

We moeten nu leren om met de huidige omstandigheden om te gaan en tegelijkertijd oefenen om langlopende projecten om te buigen naar domein-overstijgende samenwerkingen binnen het kunstenveld. Die impact gaat hand in hand met artistiekeit.

Wat we nu oefenen draagt bij aan een duurzaam werkveld voor later.

Beroep: Cultureel ondernemer

Deze tijd geeft de kans om te experimenteren met andere vormen, als kunstenaar kan ik onderzoeken welke rol ik aanneem. In samenwerking met buurthuizen, Theater De Meevaart, Moving Arts, IBTV, CBK Zuidoost kunnen we het publiek uit de buurt actief blijven betrekken.

**Door samenwerkingen
in de buurt blijven we
publiek betrekken en
maken we de stad een
stukje gelukkiger.**

Beroep: Muziekdocent

Ik wil me inzetten om openbare / publieke gebouwen en zalen te verbeteren en te faciliteren, zodat grotere groepen en verenigingen weer actief kunnen worden. Ik wil mensen de gelegenheid geven om hun hobby uit te oefenen.

Meer dan zes op de tien Nederlanders van twaalf jaar en ouder beoefenen cultuur in de vrije tijd.

Beroep: Hoofd productie Dance agency

Nu de sector op slot zit richten wij ons op de toekomst. We hebben nu de kans om het roer om te gooien. We moeten gebruik maken van de mogelijkheid om met de sector een duurzamere en inclusievere doorstart te maken.

Dit is een mogelijkheid voor een duurzamere en inclusievere doorstart

Beroep: Cultureel ondernemer

Ik wil graag een lokale Kunstuitleen opzetten voor makers, schilders, illustratoren, grafisch vormgevers, tekenaars, beeldend kunstenaars en fotografen om hen nog meer met hun omgeving te verbinden

Ik wil dat iedereen uit de buurt de weg naar lokale kunst kan vinden.

Beroep: Singer-songwriter

Ik zou samen met een componist, een tektschrijver, een zanger en een gitarist een mooie uitgave met liedjes willen publiceren om zo mijn muziek toegankelijk te blijven houden.

We willen samen blijven creëren.

Beroep: Viooldocente

Digitalisering is een duurzame investering.

Het is van belang mijn eigen werkwijze verder te digitaliseren om op afstand gepersonaliseerde lessen aan te kunnen bieden in het (brede) onderwijs en in kunstencentra. Online ontwikkelingen zijn voor nu nuttig, maar voor de continuïteit op lange termijn urgent!

Beroep: Fotograaf

Kunst ter bezinning, inspiratie en motivatie.

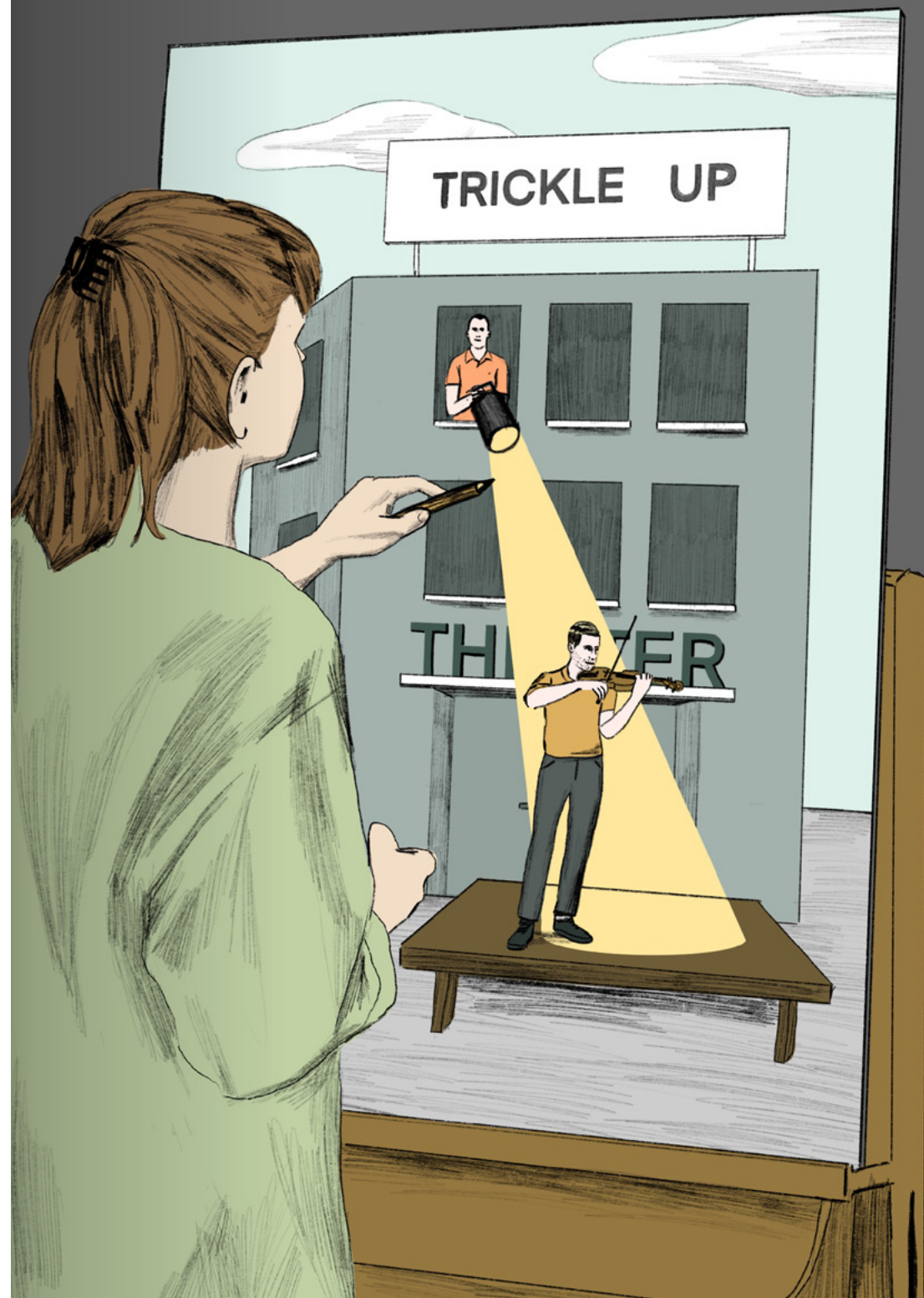
In samenwerking met standbouwers, producenten, modellen, illustratoren, grafisch vormgevers en andere fotografen kunnen we deze periode vastleggen voor nu en voor later, ter inspiratie en motivatie. Ik wil een beelddocument ontwikkelen over deze bijzondere tijd.

Job Woudstra
Beroep: Technicus

Wij makers zijn het gewend om onze eigen boontjes te doppen, we scholen onszelf elke dag bij en raken geprikkeld door nieuwe opdrachten, we kunnen elkaar daarin helpen en coachen.

Met mijn nieuwe bedrijf 'De Ideeënman' wil ik zzp'ers coachen in hun professionele ontwikkeling en in de zoektocht naar nieuwe zingeving. Ik bood ook de gemeente mijn zakelijke kennis over het culturele veld en netwerk aan, maar daar wordt niet op gereageerd. Vooralsnog ben ik net als andere zzp'ers in de kunstensector in een bureaucratisch 'van het kastje naar de muur' proces beland. Het zou fijn zijn als de gemeente het

aanvraagtraject allereerst vereenvoudigt en hier gedegen over communiceert, zodat we elkaar juist in deze tijd vooruit kunnen helpen.

Actielijst

De Taskforce Culturele en Creatieve Sector, de Creatieve Coalitie en de Kunstenbond concluderen dat bepaalde groepen structureel en buitensporig benadeeld worden in deze crisis. Ook het CPB en het CBS onderschrijven dat zzp'ers en flexwerkers de grootste klappen opvangen. Het gemiddelde omzetverlies voor zzp'ers in de sector is 70%.

De culturele en creatieve sector is een van de zwaarst getroffen sectoren.

Om banen en inkomens van mensen te beschermen, de continuïteit van de sector te waarborgen, moeten we maatregelen nemen. Dat kan door middel van aanpassingen aan de generieke noodmaatregelen, of specifieke maatregelen.

Steun moet effectief zijn en perspectief bieden. Dat kan als volgt.

- Sta bijverdiensten toe en schrap de partnertoets in de Tozo.
- Geef kleine ondernemers een kans met TVL. Verlaag de vaste lasten norm en schrap de eis van een gescheiden woon-werkadres.
- Laat verloonden niet in de steek. Versoepel de wekeneis in de WW. En bied een vangnet voor hen die buiten de WW of Tozo vallen.
- Reken de noodsteun aan instellingen niet tot inkomsten. Alleen dan geeft NOW hen de kans om mensen aan het werk te houden.
- Zorg dat de creatieve professionals aan het werk kunnen blijven. Trickle up!
- Richt een-derde van het tweede steunpakket culturele sector op kunstenaars en creatieve professionals. Zo houden we de keten in stand en niet slechts een kale infrastructuur.
- Een eerlijke beloning voor uitvoerenden. Fair Practice.
- Maak 20 mln. budget vrij voor rechtenfondsen, dit heeft in het eerste steunpakket goed gewerkt.
- Beklem 50 mln. van het budget voor gemeenten in productie/programmering lokale/regionale cultuurfondsen en regelingen voor makers, uitvoerenden en creatieve professionals.

Colofon

© Kunstenbond 2020

Ontwerp en
vormgeving
Judith Schoffelen

Illustraties
Jip van den Toorn

Eindredactie
**Femke Strik,
Susanne Visser,
Imke van Herk**

Kunstenbond
Oostenburgervoorstraat 152
1018 MR Amsterdam
020 2108050
www.kunstenbond.nl

Alle rechten voorbehouden. Verspreiding
via digitale kanalen van de integrale
publicatie in PDF is toegestaan. Gehele
of gedeeltelijke overname of (her)druk
is zonder toestemming van de uitgever
niet toegestaan.

